

Dones i esport, una cursa de fons per guanyar visibilitat

Els estudis esportius i l'esport reglat i federat segueixen sent un àmbit eminentment masculí: tant a Catalunya com a Barcelona, el nombre d'homes triplica el de dones. Quina n'és la causa? Quina és la realitat de les dones que volen dedicar-se al món de l'esport?

Laia Soldevila / @Laia_Soldevila

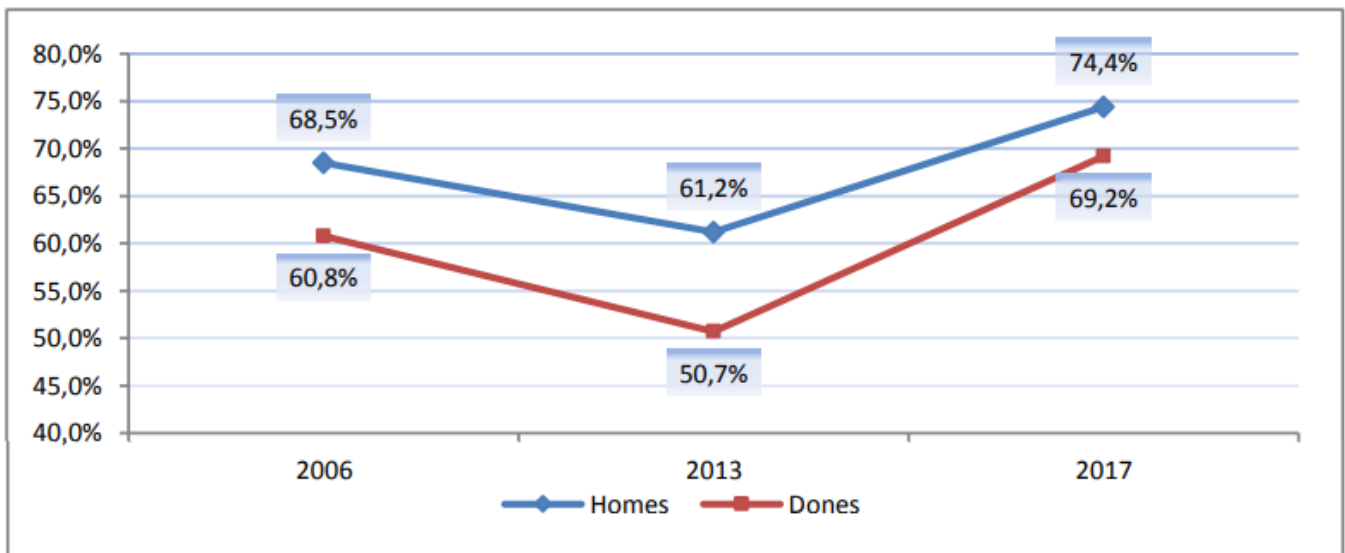

Quatre de cada deu dones practiquen activitats esportives a Catalunya, segons el [darrer estudi](#) fet per l'Observatori Català de l'Esport. A Barcelona, l'[enquesta d'hàbits esportius](#) recull que gairebé set de cada deu barcelonines fan algun tipus d'esport. En canvi, els estudis esportius i l'esport reglat i federat segueixen sent àmbits eminentment masculins: tant a Catalunya com a Barcelona, el nombre d'homes triplica el de dones. Quina n'és la causa? Quina és la realitat de les dones que volen dedicar-se al món de l'esport?

La pràctica de l'esport, un àmbit que guanya dones

Durant els darrers 10 anys a Barcelona, homes i dones han dedicat cada vegada més temps a l'esport, però la línia evolutiva d'elles s'ha mantingut, de manera paral·lela, per sota de la d'ells... fins fa poc. "A l'[enquesta dels hàbits de la població en edat escolar del 2013](#) i a la darrera enquesta de la [població adulta del 2017](#) hem vist com les nenes i les dones remuntaven la gràfica i reduïen la distància amb la població masculina. Això és una bona notícia perquè vol dir que **s'està començant a revertir la tendència**", explica Marta Carranza, comissionada d'Esport de l'Ajuntament barceloní.

Evolució de la pràctica d'esport per part de dones i homes a Barcelona

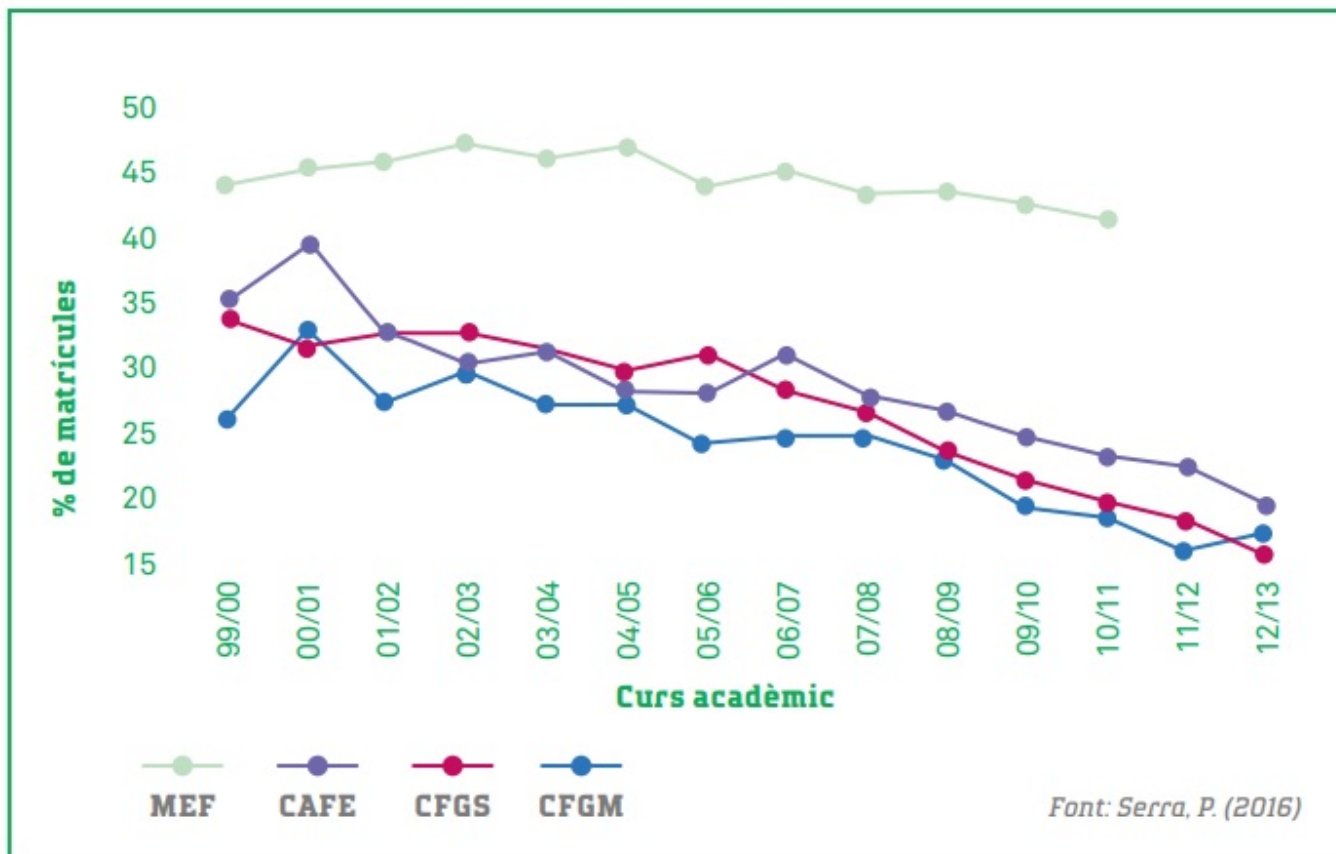
Font: Enquesta d'hàbits esportius de la població adulta (2017) / AJUNTAMENT DE BARCELONA

Però, mentre a la pràctica les dones retallen distàncies amb els homes, l'esport reglat i federat continua sent un àmbit masculinitzat on la població femenina té poca presència i poc poder de decisió, començant pels mateixos estudis esportius.

Dèficit de dones a les carreres esportives

“La matriculació de dones al grau de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (CAFE) està caient en picat. Els últims anys, **només hi ha un 15% de dones matriculades a les diferents modalitats i en algunes la xifra cau al 10%**”, explica Marta Carranza. Les xifres les corrobora l'estudi de Pedrona Serra i Anna Vilanova publicat a l'[11è número del quadern 'Dona i Esport'](#), editat per l'Ajuntament de Barcelona. El nombre de matriculades als cicles formatius de grau mitjà i de grau superior de la família de l'activitat física i l'esport a Catalunya segueix la mateixa tendència. Segons l'estudi de Serra i Vilanova, als cicles formatius de grau superior, per exemple, la presència de dones va minvant, i passa del 34% al curs 1999/2000 a un 16% al curs 2012/2013: es redueix a la meitat la presència d'alumnes.

Evolució del percentatge de dones matriculades en els estudis de la família de l'activitat física, l'educació i l'esport

Font: 11è quadern 'Dona i Esport' / AJUNTAMENT DE BARCELONA

A més de la presència quasi testimonial de dones en aquests estudis, una investigació de l'estudiosa Maria Prat Grau al mateix [quadern 'Dona i Esport'](#) detalla com **els estudis no tenen en compte la perspectiva de gènere en els seus plans d'estudi**. Així, per exemple, segons Prat Grau, en l'anàlisi de les guies docents (763) de les assignatures del grau de CAFE de 16 universitats espanyoles el 2012-2013, gairebé en un 75% dels casos no hi apareixien "referències explícites a experiències i a la realitat de les dones, o a la influència dels possibles models i relacions de gènere en la pràctica esportiva". O un 18,4% de les assignatures incorporaven alguna competència explícita a temàtiques de gènere; però, posteriorment, en cap altre apartat de la guia (resultats d'aprenentatge, continguts, metodologia o bibliografia) se'n feia esment. O, com a última dada rellevant, en un 3,5% de les assignatures s'exposaven temes que afectaven les dones però reforçaven la dicotomia home-dona pel que fa als rols tradicionals (**l'home era el subjecte únic dels materials de les assignatures**). Per les autores de l'estudi, els resultats han de portar "les persones responsables de les institucions encarregades de formar professionals de l'educació física i l'esport a la necessitat d'incorporar de manera urgent assignatures que tractin la perspectiva de gènere d'una manera explícita", asseguren.

Ítems analitzats de les guies docents de les assignatures del grau de CAFE en 16 universitats de l'Estat espanyol

Categoria d'anàlisi	N. guies	%
1. Absència de coneixements sobre dones i la seva experiència	569	74,6
2. Presència superficial o «políticament correcta»	141	18,4
3. Reproduint dones (dèbils, passives i reprimides) i homes	27	3,5
4. Reconeixent la feminitat i les múltiples diferències	20	2,6
5. Transformant les relacions de gènere	7	0,9
Total	569	100 %

Font: 11è quadern 'Dona i Esport' / AJUNTAMENT DE BARCELONA

Com a conseqüència de la davallada del percentatge de dones matriculades, el nombre de titulades disminueix, **hi ha menys dones professionals i, per tant, un mercat laboral desigual.**

Problemes en un món masculinitzat: l'exemple de les dones entrenadores

"Per ser entrenadora, has de passar unes proves físiques. L'any 2009, quan jo les vaig fer érem uns 180 homes i només tres dones, de les quals vam passar dues", explica Maria Collell Abelenda, que fa gairebé 10 anys que entrena equips de futbol. Després de passar per 17 equips, aquest any ho deixa: "El món del futbol és tancat, es mou per amiguismes i, a més, és molt masculista", deia en una corrua de tuits per detallar la seva decisió:

tengo 34 y el título de 3 nivel de futbol (UEFA A), me he cansado de ofrecerme a equipos de toda la provincia (Girona) y que me ofrezcan equipos de base, de prebenjamins a cadetes(con suerte), los clubes prefieren chavales adolescentes sin título de monitor para entrenar

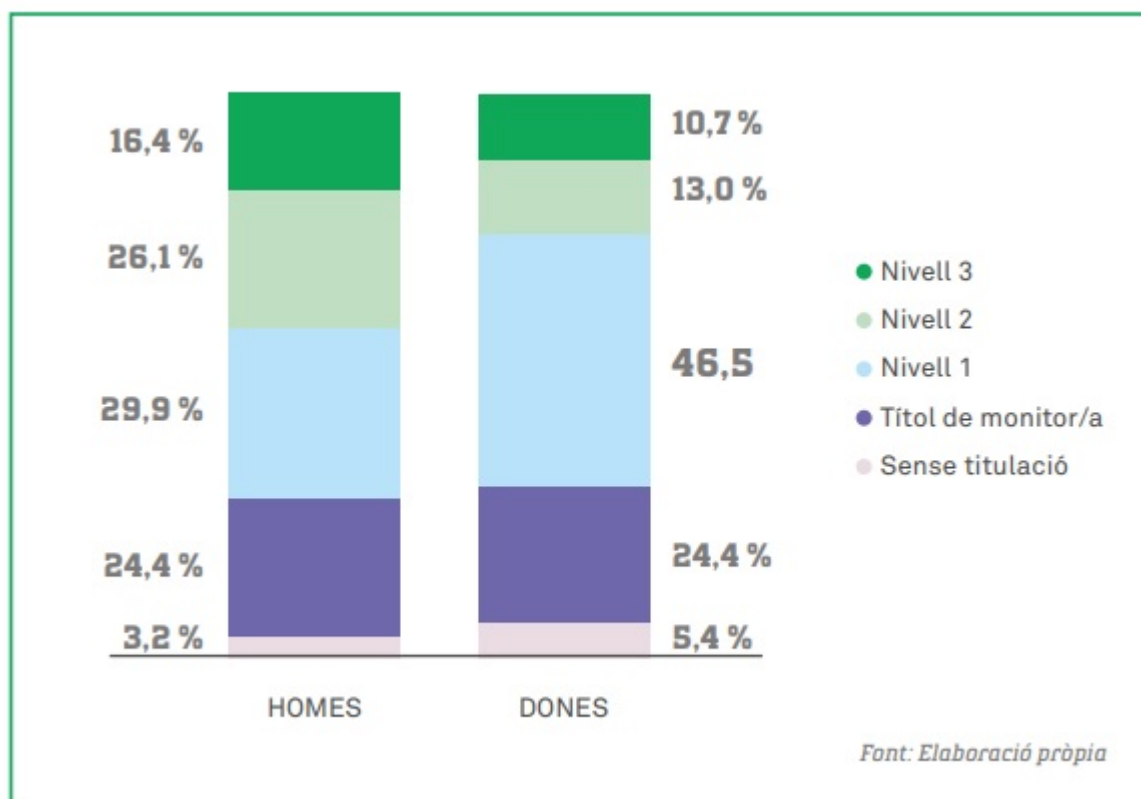
— M^aCollell Abelenda (@MariaCollell) [July 13, 2018](#)

Abelenda ha explicat a CRÍTIC que **la seva condició de dona i entrenadora l'ha perjudicat en tots els sentits**: "En tots els clubs on he estat era la que tenia més titulació (nivell 3, el més alt homologat per la UEFA), però m'he trobat que sempre m'han relegat a entrenar equips menors de 12 anys o als equips 'dolents' que cap home volia agafar. De vegades, m'han rebaixat a segona entrenadora i com a titular hi han ficat un home amb menys experiència i menys titulació que jo. He cobrat menys de la meitat que ells més d'una vegada. He rebut insults pel meu físic als partits i hi ha hagut pares que han desapuntat els seus fills de les classes perquè qui entrenava era una dona", relata Abelenda.

Les dades que la [investigadora Íngrid Hinojosa](#) ha presentat a l'[últim quadern 'Dona i Esport'](#) corroboren el món masculinitzat que descriu Maria Collell Abelenda. L'estudi, compartit amb Susanna Soler, fa una radiografia de les dones entrenadores i confirma que són poques (l'any 2015, només un 12%, segons l'Observatori Català de l'Esport) i que, en els estudis, tenen un nivell més baix. El fet que les dones tinguin menys titulació és, segons Íngrid Hinojosa, perquè **"no veuen**

possibilitats laborals d'ascendir, cosa que fa que no se segueixin formant". De fet, la investigadora constata que moltes de les dones entrenadores es dediquen als equips de menors de 12 anys o, en equips de més nivell, són segons entrenadores.

Titulació esportiva d'entrenadors i entrenadores

Font: 11è quadern 'Dona i Esport' / AJUNTAMENT DE BARCELONA

Hinojosa destaca la importància que cal generar "nous models de referència per als esportistes i diversificar el gènere: que els equips infantils tinguin models masculins i que els sèniors en tinguin de femenins". La investigadora cita estudis dels EUA "que diuen que, si les esportistes han tingut una dona com a entrenadora, són més propenses a seguir una carrera d'entrenadores" i demana anar més enllà: **"Cal que els clubs es plantegin un altre repte majúscul: la conciliació dels entrenadors"**. L'objectiu és diversificar el perfil mitjà d'entrenadors que ara mateix es veu constret a perfils sense càrrega personal o familiar. En aquest sentit, les dones entrenadores solen ser les més perjudicades: són més joves (26,8 anys, mentre que la mitjana dels homes és de 34,2, gairebé 8 anys més) i amb una vida pràcticament sense lligams (en parella, només un 23,7%, i amb fills, un 15,4%).

La cultura organitzativa dels clubs, el moll de l'os dels canvis

"Els clubs tenen una estructura molt masculinitzada. No hi ha dones a les estructures del club", diu Íngrid Hinojosa. Les [dades de l'Observatori Català de l'Esport](#) mostren, en aquest sentit, dades incontestables on les dones estan permanentment en minoria:

Càrrec	2009		2015		Variació	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Gerència	79	21	82.7	17.3	3.7	-3.7
Direcció tècnica	89	11	76.8	23.2	-12.2	12.2
Delegació equips	82	18	78	22	-4	4
Tècnics esportius	75	25	74.2	25.8	-0.8	0.8

Les dades presentades a la taula corresponen a percentatges (%).

Font: Observatori Català de l'Esport (2016). Evolució dels clubs esportius a Catalunya de 2009 a 2015.

S'hi observa que, com més alt és el càrrec, menys presència de dones, fins a arribar a la xifra d'un 17% de dones que regeixen aquestes entitats per un 82,7% d'homes. La professora de la Universitat Ramon Llull Marta Moragas, que va dedicar la seva tesi doctoral a les dones presidentes de clubs esportius a Catalunya, explica que la desigualtat de gènere per a les dones que volen formar part de l'estructura del club és doble: **"Són molt poques les dones que formen part de les juntes directives d'aquestes entitats** (segregació horitzontal) i, quan hi accedeixen, tendeixen a ocupar els llocs de menys responsabilitat (segregació vertical)". "A la pràctica esportiva hem revertit la tendència, però al món federatiu, no", assegura Marta Carranza.

La investigadora Ingrid Hinojosa considera que, per ajudar a canviar el model organitzatiu dels clubs, també seria important que aquests comencessin a aplicar mesures organitzatives amb perspectiva de gènere. Per exemple, "reorganitzar la feina perquè els entrenadors tinguin vida personal. Les organitzacions esportives ho han de tenir en compte, sobretot per a les dones" o **"ser més transparents a l'hora de contractar el personal**: qui pren la decisió de contractar els entrenadors?; quins criteris de contractació s'estableixen?; on s'anuncien els cursos de formació?; quina imatge es projecta d'aquests cursos? Es tracta de publicitar els llocs de treball, perquè no acabin sent a dit", diu. Al capdavant, per Hinojosa, del que es tracta és que les estructures esportives es puguin veure beneficiades també per les aportacions de les dones: "Potser un dia, veurem el primer equip del Barça entrenat per una dona. Per què no?".

Mesures municipals per incorporar més dones al món esportiu

Com es pot incidir des de l'àmbit públic en les federacions i els clubs perquè incorporin més dones i canviïn la seva organització? Des de l'Ajuntament de Barcelona, Carranza assegura que treballen en diferents línies. La comissionada d'Esport en destaca tres: d'una banda, "assessorem entitats perquè puguin elaborar un Pla d'igualtat per a la seva organització. De fet, aquest és un dels aspectes que valorem en les subvencions ordinàries del consistori", explica Carranza. De l'altra, "també hem obert una **línia de subvencions per a clubs federats que tinguin línies femenines** i que tinguin el nivell per fer el salt a competir en l'àmbit estatal. Com que són diners, molts clubs només hi porten els nois i nosaltres els ajudem a finançar que hi vagin les dones". Finalment, Carranza destaca els [premis Dona i Esport](#) que, des de fa 10 anys, organitza el consistori per donar a conèixer la trajectòria de dones esportistes i premiar els clubs de la ciutat que s'esforcen a promoure l'esport femení.